

Editorial 2019/XIV/1

Jana Dlouhá

Envigogika 14 (1)

Úvodník/ Editorial

Published/ Publikováno 17. 7. 2019

DOI: [10.14712/18023061.594](https://doi.org/10.14712/18023061.594)

Milí čtenáři Envigogiky, naši příznivci,

v tomto novém čísle Vám opět nabízíme sérii článků (nejen) pro letní čtení; snad tak podnítíme Vaši fantazii tam, kde se cosi nového otevírá, a povedeme k víceméně exaktnímu myšlení, kde bude potřeba to nové pojmenovat. V těchto souvislostech přemýšlíme také my – jde nám totiž o to, jak být *in*. Uprostřed dění, které se kolem děje, a přece být nad ním, či vedle něj, v odstup. Nenechat se strhnout povrchovými proudy, a přece neustrnout v nehybnosti; vnímat pohyb, sestupovat k podstatě, usilovat o její pochopení či uchopení. Zůstat sám sebou ve všeobecném dění, jež člověka unáší, a přitom se ho i přímo, osobně účastnit... O to nakonec jde v naší každodennosti, v životě, který vedeme pro sebe, spolu s jinými, a často i pro ně. Jde o to taky v umění, i ve vědě, pokud má být živým prostředkem poznání. Věda svým objektivním pohledem člověka vylučuje, někdy až na hranici formalismu, ale také jej vtahuje dovnitř, do dějů, které popisuje nezúčastněně, a přece tak, že se o ně člověk bytostně zajímá. A především potom ve výchově a vzdělání – ty mají toto vtahování „v popisu práce“. Formovat člověka, aby rozuměl sobě samému i světu kolem – byl v souladu, a současně aktivně utvářel to i ono.

Některé proudy dění ovšem ignorovat nelze, i když by to bylo pohodlnější. Klimatická změna už není zelená ideologie, ale skutečnost, se kterou se musíme vypořádat nejen ve svém osobním životě, ale taky tam, kde působíme, například pedagogicky. Na tomto poli se vedou debaty, jak strašnou skutečnost dětem sdělit, aniž bychom je paralyzovali strachem z budoucnosti, která není nadějná. Zdá se nyní, že lavina změn (i těch společenských) už byla stržena. Někdo se raduje (konečně se pravda projevila a působí); živelný pohyb mas ovšem představuje nové nebezpečí. Účastníme se ho nedobrovolně, odstup se jen těžko hledá; jsme strženi do dějů, které neumíme uchopit rozumně. To, co víme a dokážeme použít, nás k současnému stavu přivedlo, a tedy jej nedokážeme změnit za použití rozumu, který jsme si až dosud pěstovali. Někdo se pod tlakem okolností vzdává rozumu zcela; my se zde se pouze pokoušíme lavinu usměrnit: hledáme (spolu s našimi autory) kamínky, které zdrsní skluzovou plochu a snad časem vydají na drobnou hrázku...

Tak Renata Ryplová a Jan Pokorný ve své [sondě znalostí začínajících studentů učitelství přírodopisu](#) analyzují osvojení tématu transpirace a úlohy rostlin v malém vodním cyklu – poukazují tak na opomíjenou úlohu vegetace v distribuci sluneční energie a utváření klimatu. Věra Pavlátová hledá metodu, jak odhalit miskoncepce důležitých pojmů, z nichž některé dokonce přetrvávají do pozdějšího věku – věnuje se [pojetí vybraných environmentálních fenoménů u žáků 1. a 2. stupně základní školy](#). Svůj výzkumný proces pak ilustruje na příkladu tvorby takové pojmové mapy, i popisem metody, jak s tímto výzkumným nástrojem pracovat – v textu [Vyžití pojmových map s následným rozhovorem jako výzkumného nástroje...](#) ukazuje i průběh rozhovoru s jedním ze žáků. Kolektiv autorů pod vedením Štěpánky

Chmelové mapuje stav, vybavení a [využití školních zahrad ve výuce přírodovědných disciplín na středních školách](#) v rámci tří regionů České republiky. Inspirací pro podobu vysokoškolského vzdělávání v ekonomických oborech je text Geoffa Scotta [Sociální podnikání a udržitelný rozvoj ve věku zrychlování](#): říká v něm, že společenská prospěšnost ekonomické činnosti je to, o co ve vysokoškolském vzdělávání v současnosti jde; ukazuje, jak sociální podnikání organicky včlenit do kurikula tak, aby studenti/absolventi byli vybaveni odpovídajícími kompetencemi. Přinášíme též [recenzi Alice Brendzové](#) odkazující na plný [text disertační práce Kristýny Staré](#) – týká se rozvíjení vztahu ke krajině v rámci primárního vzdělávání. A nakonec diskutujeme i o tom, jak vést diskusi: [studenti a vědci se již sešli nad tématem klimatické změny](#); teď jde o to, kam by další podobná setkávání mohla vést.

To vše jsou předzvěsti změn, zprvu nesmělé, ale postupně sílí. Je ale otázkou, zda budou stačit – možná potřebujeme zcela zásadní obrat myšlení? K němu odkazuje David Rybák v textu [Přirozený svět nepřirozené fenomenologie a konstruovaný svět naturalistické filosofie](#). Pokouší se v něm sdílet, že problémy, které máme, mají svůj původ i v tom, jak věci vidíme. Svět, kterého se přímo neúčastníme, je ohrožený ze samé své podstaty. Můžeme jej zvenčí popisovat, dodávat do něj řešení, která jsou cizí jeho přirozenosti, to jej ale zachránit nemůžeme – vždy znovu je odvrhne jako cizorodé, třebaže jejich funkce mohla být nápravná. Na cestu vnější manipulace jsme se vydali již dávno, a je čas vše znovu přemyslet tak, aby se nám podstatné nevytratilo z myšlení, a poté i ze skutečnosti. Protože svět je kupodivu jevovou podobou toho, co o něm soudíme.

Tím se znovu vracíme k nutnosti zamyšlení: například co dělat, když v současné době je tento svět naplněn nesmysly, které nás chvilkově uspokojí, ve svém souhrnu ale působí rozvrat toho, co vzniká přirozeně? Odpověď ponechávám na vás, našich čtenářích – protože ji každý musí dát nejdříve sám sobě. Ovšem k tomu, aby se bylo o co při takovém přemýšlení opřít, jsme vám připravili jistou (myšlenkovou) stravu.

Nezbývá než popřát dobrou chuť a zajímavé čtení!

Za redakci Envigogiky

Jana Dlouhá